

OG MANDINO

Didysis
pasaulio
prekiautojas

TURINYS

DIDYSIS PASAULIO PREKIAUTOJAS

I dalis

7

II dalis

89

ĮŽANGA

Sveiki, aš esu Ogas Mandinas.

Kai kurie mano prisiminimai labai ryškūs. Ypač gerai prisimenu savo motiną, raudonplaukę airę. Ji svajėjo, kad vieną dieną tapsiu rašytoju.

„Būsi ne šiaip rašytojas, o *didis* rašytojas!“ – vis kalbėdavo ji.

Patikėjau jos svajone, nors dauguma mano amžiaus vaikų nemėgsta, kai tėvai kaip nors ima planuoti jų ateitį. Idėja buvo graži... Garsus rašytojas. Taip! Mama pradėjo man skaityti visai rimtas knygas, kai dar nėjau į mokyklą, o aš parašydavau kokį trumpą atseit apsakymuką ir duodavau jai įvertinti.

Vėliau, kai jau mokiausi vyresnėse klasėse, redagavau mokyklos laikraštį ir planavau studijuoti Misurio universitete, nes ten, kaip buvo sakoma, geriausiai visoje šalyje dėstė žurnalistiką.

Paskui motina mirė. Ji virtuvėje taisė man pietus ir staiga griuvo negyva. Buvo praėjusios šešios savaitės nuo dienos, kai baigiau mokyklą.

Sunku buvo susitaikyti su netektimi. Užuoat 1940-ųjų rudenį stojęs į universitetą, nuėjau dirbti į popieriaus gamyklą, o 1942-aisiais buvau pašauktas į karines oro pajėgas. Po metų jau pilotavau bombonešį *B-24 Liberator*. Karo metais iš viso atlikau trisdešimt du kovinius skrydžius į Vokietiją.

Pasibaigus karui, grįžau į Jungtines Valstijas ir iš karto pamaciau, kaip sunku rasti darbą buvusiems bombonešių pilotams,

ypač jei jie baigę tik vidurinę. Kelis mėnesius blaškiausi, kol pagaliau įsidarbinau draudimo kompanijoje, o kiek vėliau vedžiau merginą, savo prieškarinių laikų draugę.

Kitą dešimtmetį gyvenome tarytum pragare – aš, ji ir likimo dovanota mūsų miela dukrytė. Kad ir kaip neriausi iš kailio stengdamasis parduoti kuo daugiau draudimo polisų, mes sulig kiekviena diena vis giliau grimzdome į skolas. O aš ėmiau elgtis taip, kaip elgiasi daugelis gyvenimu nepatenkintų žmonių – pradėjau gerti.

Po sunkios darbo dienos vis užbėgdavau į barą. Ramindavau save, kad bent gurkšnelio tikrai nusipelniau. Paskui buvo du gurkšneliai, keturi, šeši... galų gale žmona negalėdama šito kentėti pasiėmė dukrelę ir išėjo.

Kitus dvejus metus prisimenu blankiai. Blaškiausi po šalį savo senučiu fordu, dirbau visokius darbus ir gėriau pigų vyną. Nusileidau į patį pragaro dugną.

Vieną atšiaurų ir nepamirštamą žiemos rytą Klivlende stabtelėjau prie apšiurusio lombardo ir vitrinoje pamačiau parduodamą pistoletą – tik 29 doleriai. Įkišau ranką kišenėn ir išsitraukiau tris banknotus po 10 dolerių (tai buvo visutėlis mano turtas). „Pagaliau problemos baigsis, – tariau sau. – Dar nusipirksiu šovinių, grįšiu į savo apgailėtiną kambariūkštį, įremsiu vamzdį į smilkinį... ir niekad daugiau veidrodyje neišvysiu to nevykėlio fizionomijos.“

Kas įvyko toliau, prisimenu neaiškiai. Dabar kartais juokaudamas sakau, kad man anuomet netgi neužteko drąsos susitvarkyti su savimi. Žodžiu, ginklo nenusipirkau... Krintant snaigėms, apsisukau ir nuėjau sau. Žingsniavau, kol atsidūriau viešojoje bibliotekoje. Iš lapkričio šalčio įsmukau į malonią šilumą.

Klaidžiojau tarp knygų ir pagaliau sustojau ties lentyna, kurioje buvo išrikiuoti darbai apie saviugdą ir motyvaciją. Išsirinkau kelis tomelius, susiradau skaitykloje vietą ir pradėjau ieškoti atsakymų į

kelis rūpimus klausimus. Kur aš suklydau? Ar man gana vidurinio išsilavinimo? Ar dar galiu ko nors tikėtis? O kaip alkoholis? Gal dar ne vėlu mesti? O gal jau esu pasmerktas gyventi ašaringą nevykėlio gyvenimą?

Šis apsilankymas bibliotekoje buvo pirmasis iš daugelio... Skersai išilgai važinėdamas po šalį perskaičiau šimtus knygų apie sėkmę. Pamažu atjunkau nuo alkoholio. O kartą Konkordo miesto bibliotekoje paėmiau į rankas žinomą V. Klement Stouno kygą *Pozityvi nuostata ir sėkmė* (W. Clement Stone, *Success Through a Positive Mental Attitude*). Po to įvykio mano gyvenimas pasikeitė visiems laikams.

Stouno sėkmės filosofija man padarė nepaprastą įspūdį. Ypač atmintyje įstrigo teiginys, kad norėdami pasiekti didelį tikslą turime sumokėti atitinkamą kainą... Nusprendžiau šį žmogų rasti. Ant knygos viršelio buvo nurodyta, jog V. Klement Stounas yra vienos stambios draudimo kompanijos prezidentas. Kompanija vadinosi *Combined Insurance Company of America*. Kiek paieškojęs, Bostone radau jos filialą ir padaviau prašymą dėl darbo pardavimo skyriuje. Beveik tuo pat metu sutikau labai simpatišką moterį; ji, pasirodė, apie mane buvo kur kas geresnės nuomonės nei aš pats. Netrukus mes susituokėme, o Stouno kompanija mane, trisdešimt dvejų metų nevykėlį, priėmė į darbą. Tais pačiais metais mane paaukštino – ėmiau vadovauti draudikams, aptarnaujantiems didelę ir šaltą šiaurinę Meino valstijos dalį. Iš karto pasikviečiau į pagalbą būrį jaunų fermerių, mes visi persiėmėme Stouno filosofija ir pradėjome mušti kompanijos pardavimo rekordus.

Paskui pasiėmiau savaitę atostogų ir išsinuomojau spausdinimo mašinėlę. Širdyje *vis dar* buvo gyva svajonė tapti rašytoju. Aprašiau savo patirtį, kaip organizuoti draudimo veiklą žemės ūkio rajonuose, paskui kuo tvarkingiau rašinių perspausdinau ir išsiunčiau į centrinę kompanijos būstinę Čikagoje. Meldžiausi,

kad ten kas nors galų gale suprastų, kokį talentą jie laiko nukišę į atokią Meino valstiją.

Ir jie suprato! Greitai aš, Betė ir mūsų neseniai gimęs sūnelis jau keliavome į Čikagą. Mane paskyrė į reklamos skyrių, o mano užduotis dabar buvo rašyti informacinius kompanijos biuletenius. Pagaliau... pagaliau galėjau *rašyti!*

Stounas leido nedidelį žurnalą *Success Unlimited* („Neribota sėkmė“) – jis buvo skirtas kompanijos darbuotojams ir akcininkams. Ir štai kai to leidinuko redaktorius išėjo į pensiją, aš gan įžūliai pasisiūliau į jo vietą, nors apie žurnalų redaktoriaus darbą nieko nenučiuokiau. O Stounas (mes jau buvome artimai susipažinę) ne tik patikėjo man šią užduotį – jis pavedė man atlikti misiją.

Turėjau iš kompanijos vidaus leidinio padaryti nacionalinį žurnalą. Man buvo duota visiška veiksmų laisvė, kad tik tas tikslas būtų pasiektas. Per kitą dešimtmetį redakcijos personalas išaugo nuo dviejų iki šešiasdešimt dviejų darbuotojų, o mūsų žurnalo tiražas pasiekė ketvirtį milijono egzempliorių!

Praėjus keliems mėnesiams po to, kai tapau redaktoriumi, mums skubiai prireikė straipsnio naujam žurnalo numeriui. Kadangi buvau didelis golfo gerbėjas, tai sukurpiau rašinį apie garsų golfininką Beną Hoganą (Ben Hogan), tiksliau, apie tai, kaip jis atsigavo po automobilio avarijos ir nepaisydamas prognozių, kad negalės net vaikščioti, laimėjo atvirąjį šalies čempionatą!

Išspausdinau tą pasakojimą *Success Unlimited* žurnale... o tada prasidėjo! Netrukus gavau laišką iš vienos Niujorko leidyklos – tokį laišką, apie kokį dauguma rašytojų gali tik pasvajoti. Laiško autoriui esą labai patikęs mano straipsnis apie Hoganą ir jis tikis mano talentu. Žodžiu, jis pranešė, kad jei nutarčiau parašyti knygą, jo leidykla mielai ją išleistų. Prabėgo aštuoniolika mėnesių. Mes išleidome plonytę knygelę pavadinimu *Didysis pasaulio prekiautojas*. Tada apie tokį Ogą Mandiną niekas nieko

nežinojo. Knygelės tiražas buvo kuklus – 5000 egzempliorių, kiek atsimenu. Štai čia įsikišo likimas. *Prekiautoją* perskaitė Ričardas Devosas (Richard DeVos), garsios *Amway* kompanijos įkūrėjas. Ir kalbėdamas kompanijos darbuotojų suvažiavime jis pasakė, kad tą knygelę, kurią parašė žmogus, įdomiu vardu Ogas Mandinas, vertėtų perskaityti visiems.

Ričardo Devoso rekomendacija knygą labai išgarsino. Leidykla pakartojo tiražą, paskui pakartojo dar kartą, paskui dar... Per dvejus metus buvo parduota 350 000 *Didžiojo pasaulio prekiautojo* egzempliorių, ir tada *Bantam Books* leidykla nupirko iš manęs teisę leisti knygą minkštais viršeliais. Kai jie sumokėjo, net nepatikėjau, jog pasaulyje apskritai esama tiek pinigų.

Net dabar, kai nuo pirmojo knygos leidimo dienos prabėgo daugiau nei trisdešimt metų, *kas mėnesį* parduodama per 100 000 jos egzempliorių minkštais viršeliais!

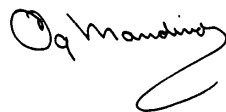
Jau daug metų kas savaitę gaunu bent po šimtą laiškų, kuriuose skaitytojai dėkoja man už *Didįjį pasaulio prekiautoją*. Jie, be to, rašo, kaip ši knyga pakeitė ar netgi išgelbėjo jų gyvenimus. Nuostabu, kad man yra parašę nemažai garsių verslininkų, sportininkų ir pramogų industrijos atstovų. Atsakau į kiekvieną laišką, tačiau jų autorių vardų, suprantama, neskelbiu – gerbiu žmonių privatumą.

Esu laimingas!

Mano mylimos mamos tarp gyvųjų nėra jau daugiau kaip pusę amžiaus. Jei yra rojus, tai man įdomu, ar ji mato dabar savo sūnų ir ar didžiuojasi jo sėkme. Tikiuosi, taip...

O dabar leiskite jums pristatyti...

Didįjį pasaulio prekiautoją

I

Hafidas ilgai stovėjo priešais bronzinį veidrodį ir nušlifuo tame metale tyrinėjo savo atvaizdą. „Tik akys liko jaunos“, – atsiduso, nususuko ir neskubėdamas nužingsniavo marmurinėmis grindimis. Jis lėtai žengė pro juodojo onikso kolonas, kurios rėmė sidabru ir auksu puoštas lubas, sunkiai vilkdamas kojas pralingavo pro kipariso ir dramblio kaulo stalus.

Sienos buvo dekoruotos vėžlio kiauto papuošalais, puoštos brangakmeniais, aplink blizgėjo brokatas – puošyba buvo nepriekaištinga.

Bronziniuose induose rymojo palmės, šalia čiurleno gipsinių nimfų apsuptas fontanas, traukė akį gėlių vazos, puoštos brangakmeniais. Nė vienas Hafido rūmų svečias nebūtų suabejojęs, kad šeimininkas – be galo turtingas žmogus.

Hafidas praėjo pro vidinį sodą ir įžengė į sandėlį, kurio ilgis buvo gal penki šimtai žingsnių. Prie pat durų stoviniavo Erazmas, jo vyriausiasis išdininkas.

– Sveikinu jus, pone.

Hafidas linktelėjo ir toliau ėjo tylėdamas. Erazmas nusekė iš paskos, ji degino smalsumas, kodėl šeimininkas paskyrė susitikimą kaip tik čia.

Hafidas stabtelėjo pažiūrėti, kaip tarnai iškrauna prekes iš vežimų, neša jas vidun, deda ant stalų ir tikrina.

Čia buvo maišai su vilna ir linais, pergamento ritiniai, indai su medumi, statinaitės su aliejumi, kilimai ir stiklas, figos ir riešutai, ir balzamas, – viskas iš Mažosios Azijos; audiniai ir vaistai – iš Palmyros; gvazdikėliai, cinamonas ir brangieji akmenys – iš Arabijos; grūdai, papirusai, granitas, alebstras ir bazaltas – iš Egipto; gobelenai – iš Babilono; paveikslai – iš Romos, o iš Graikijos – statulos. Ore sklandė balzamų aromatas, be to, jautri senojo Hafido nosis dar užuodė slyvų, obuolių, sūrių ir gvazdikėlių kvapus.

Galiausiai jis atsisuko į Erazmą.

– Senasis drauge, kiekgi gero dabar sukaupta mūsų lobyne?

Erazmas išblyško.

– Iš viso, šeimininke?

– Iš viso.

– Seniai neskaičiavau... sakyčiau, gal už kokius septynis milijonus auksinių talentų, o gal ir daugiau.

– O jei visas prekes iš visų mano sandėlių ir prekyviečių paverstume auksu?

– Dar ne viskas surašyta, pone, bet sakyčiau, kad prisidėtų dar bent trys milijonai talentų.

Hafidas linktelėjo.

– Daugiau nebepirk jokių prekių. Nedelsdamas sumanyk, kaip išparduoti visą mano turtą ir paversti jį auksu.

Iždininkas iš nuostabos išsižiojo, bet nepratarė nė žodžio. Jis žengtelėjo atbulas tarsi stumtelėtas, paskui šiaip taip išlemeno:

– Nesuprantu, pone. Tai buvo pelningiausi metai. Visos mūsų prekyvietės praneša, kad sezonas buvęs geras. Net Romos legionieriai tapo mūsų pirkėjais, be to, per porą savaičių tu pardavei du šimtus arabiškų ristūnų Jeruzalės prokuratoriui, argi ne? Atleisk už įžūlumą... aš taip retai abejoju tavaisiais įsakymais, tačiau šito suprasti negaliu...

Hafidas nusišypsojo ir švelniai suėmė Erazmo ranką.

– Ištikimas drauge, ar meni mano pirmąjį įsakymą, kurį gavai, kai prieš daugelį metų čia ėmei tarnauti?

Erazmas suraukė antakius, bet greitai jo veidas nušvito.

– Liepei kasmet pusę savo turto atiduoti vargšams. Kilnus poelgis.

– Ar tada nelaikei manęs kvailu prekeiviu?

– Mane tąsyk išties buvo apnikusi labai bloga nuojauta, pone.

Hafidas linktelėjo ir mostelėjo ranka ton pusėn, kur buvo iškraunamos prekės.

– Ar dabar matai, kad nuojauta tave apgavo?

– Taip, pone.

– Tai pasikliauk ir šiuo sprendimu. Aš atskleisiu tau savo planus. Esu jau senas, ir mano poreikiai kuklūs. Nuo tada, kai po ilgų laimės metų netekau savo mylimos žmonos Lišos, mano vienintelis troškimas yra visą savo turtą išdalyti šio miesto pavargėliams. Sau pasiliksiu tik tiek, kad ramiai galėčiau baigti savo dienas. Be kita ko, norėčiau, kad sutvarkytum popierius, kaip perduoti mūsų prekyvietės jų dabartiniams prievaizdams. Ir pridurk kiekvienam jų po penkis tūkstančius aukso talentų kaip atpildą už nuoširdžią tarnystę, kad šie galėtų patys pasipildyti savo lentynas norimom prekėm.

Erazmas išsižiojo atsakyti, bet pakelta Hafido ranka jį nutildė.

– Ar ir šis įsakas tau atrodo nemalonus?

Iždininkas papurtė galvą ir karčiai šyptelėjo.

– Ne, pone, vis dėlto tavo samprotavimų nesuprantu. Kalbi kaip žmogus, kurio dienos jau suskaičiuotos.

– Toks jau tavo būdas, Erazmai, kad tu rūpinies daugiau manimi nei savimi. Ar pagalvojai apie savo ateitį, apie dienas, kai mūsų prekybos imperija bus išsklaidyta?

– Jau daug metų mes draugai. Kaip aš dabar galiu galvoti tik apie save?

Hafidas apkabino savo senąjį draugą ir atsakė:

– Be reikalo. Tad prašau tuoj pat persivesti sau penkiasdešimt tūkstančių aukso talentų. Ir meldžiu likti čia, kol bus išpildytas mano pažadas, duotas prieš daugel metų. Kai tai įvyks ir kai būsiu pasiruošęs išeiti pas Lišą, testamentu paliksiu šiuos rūmus ir sandėlį tau.

Senasis išdininkas spoksojo į savo šeimnininką, negalėdamas suprasti išgirstų žodžių.

– Penkiasdešimt tūkstančių aukso talentų, rūmai, sandėlis... neužsitarnavau...

Hafidas linktelėjo ir tarė:

– Tavo draugystė man visad buvo kaip didžiausias turtas. Ką dabar tau dovanoju, tėra labai mažai palyginti su tavo begaline ištikimybe. Tu įvaldei gyvenimo meną pats ir padėjai jį įvaldyti kitiems. Tad esi didis tarp žmonių. Dabar gi skubėki užbaigti mano planus. Laikas – brangiausia prekė, o mano gyvenimo laikrodžio smėlis bemaž išbyrėjęs.

Erazmas nusigrėžė, kad nuslėptų ašaras, paskui lūžtančiu balsu paklausė:

– Apie kokį pažadą kalbėjai? Juk buvome kaip broliai, bet niekad pirmiau to negirdėjau.

Hafidas sukryžiuavo rankas ant krūtinės ir nusišypsojo.

– Susitiksime, kai atliksi šįryt gautas užduotis. Tada atskleisiu tau paslaptį, kurią žinojo tik mano mylimoji žmona ir kurią aš slėpiau daugiau nei trisdešimt metų.

II

Netrukus iš Damasko į Džepos, Petros ir Antipatrio miestus išvyko ginkluotos sargybos lydimas karavanas. Jis Hafido prekyviečių prievaizdams gabeno nuosavybės raštus ir auksinius talentus. Kiekvienas iš dešimties prievaizdų žinių apie Hafido atsistatydinimą ir dovanas sutiko tylėdami. Jie buvo priblokšti. Paskutinį kartą sustojęs Antipatryje, karavanas baigė savo misiją.

Nebeliko galingiausios to meto prekybos imperijos.

Liūdesio slegiama širdimi Erazmas liepė perduoti šeimnininkui žinią: sandėlis jau tuščias, o viršum prekyviečių išdidžiai nebeplevens Hafido vėliavos.

Pasiuntinys grįžo ir perdavė Erazmui įsakymą skubiai eiti prie fontano susitikti su šeimnininku.

Hafidas įsmeigė akis į draugo veidą ir paklausė:

– Viskas padaryta?

– Viskas padaryta.

– Nesikrimsk, mielasis drauge, ir sek paskui mane.

Hafidas marmuriniais laiptais nuvedė Erazmą į užpakalinę namo dalį. Buvo tylu, menėse sklandė tik jų sandalų aidas. Pagaliau juodu prisiartinio prie vazos ant aukštos citrinmedžio pakylos. Hafidas sulėtino žingsnį ir šypsodamasis žiūrėjo, kaip saulės šviesoje mainosi stiklo spalva – iš baltos į rožinę. Seną jo veidą nušvietė šypsena.

Tada draugai pradėjo kilti aukštyn laiptais į kambarį rūmų viršuje, po kupolu. Erazmas pastebėjo, kad čia jau nebėra gink-

luotos sargybos. Jie pasiekė laiptų aikštelę, stabtelėjo atsikvėpti, paskui vėl kilo iki antrosios aikštelės. Hafidas nuo diržo nusisegė mažą raktelį, atrakino masyvias ažuolines duris, užgulė jas savo svoriu, ir durys girgždėdamos atsidarė į vidų. Erazmas ėmė mindžiukuoti, bet štai šeimininkas pavadino jį vidun, ir jis nedrąsiai įžengė į kambarį, į kurį daugiau nei tris dešimtmečius niekam nebuvo leista net kojos kelti.

Pro bokštelių langelius vidun skverbėsi pilka, dulkėta šviesa. Erazmas laikėsi Hafido rankos, kol jo akys apsiprato su prieblanda. Hafidas su vos pastebima šypsena lūpose stebėjo, kaip Erazmas lėtai žvalgosi po visiškai tuščią kambarį, – tik kampe kėpsojo maža kedro skrynelė, apšviestą saulės spindulių pluošto.

– Ar nusivylei, Erazmai?

– Nė nežinau, ką pasakyti, pone.

– Pernelyg tuščia, taip? O juk tiek buvo kalbėta apie šio kambario turtus. Ar tau niekada nerūpėjo sužinoti, kas gi yra kambaryje, kurį aš šitaip ilgai ir uoliai sergėjau?

Erazmas linktelėjo:

– Tas tiesa. Būta daug kalbų ir gandų apie tai, ką šeimininkas slepia šiame bokšte.

– Taip, mano drauge, daugumą esu girdėjęs. Kalbėjo, esą čia laikau statines su deimantais ir aukso luitais, laukinius žvėris, retus paukščius. O kartą vienas persas, kilimų pirklys, užsiminė, jog galbūt čia aš slepiu mažą harema. Liša nuoširdžiai juokėsi, kad atseit turiu sugulovių būrį. Bet kaip pats dabar įsitikinai, čia nėra nieko daugiau, tik maža kedro skrynelė. Priek arčiau.

Juodu pasilenkė virš skrynelės, ir Hafidas ėmė atsargiai vynioti nuo jos odinius diržus. Jis giliai įkvėpė kedro aromato ir pagaliau pakėlė antvožą. Erazmas pasilenkė ir pro Hafido petį žvilgtelėjo į skrynelės vidų, paskui sutrikęs grįžtelėjo į šeimininką ir papurtė galvą. Viduje buvo tuščia... beveik tuščia – gulėjo keli odos ritinėliai.

Hafidas įkišo ranką vidun, ištraukė vieną ritinėlį ir atsargiai išvyniojo. Paskui priglaudė jį prie krūtinės ir užsimerkė. Tyli ramybė nušvietė jo veidą, paslėpė net galias raukšles. Tada jis pakilo ir parodė į skrynelę:

– Jei šis kambarys iki pat lubų sijų būtų prikrautas deimantų, jo vertė vis tiek būtų menkesnė nei šios paprastos medinės dėželės. Jos viduje, ritinėliuose, sudėta viskas: sėkmė, laimė, meilė, dvasios ramybė, turtai. Mano skola tam išminčiui, kuris patikėjo man ritinėlius, niekada nebus atlyginta.

Išgąsdintas Hafido balso skambesio, Erazmas žengtelėjo atgal ir paklausė:

– Ar tai ir yra ta paslaptis, apie kurią kalbėjai? Ar ši skrynelė kaip nors susijusi su tuo pažadu, kurį, sakei, turi išpildyti?

– Į abu klausimus atsakau „taip“.

Erazmas nusibraukė nuo kaktos prakaitą ir nepatikliai pažvelgė į Hafidą.

– Kas gali būti sudėta į šiuos ritinius, jei jie brangesni net už deimantus?

– Kiekviename, išskyrus vieną, yra po taisyklę, po labai svarbią tiesą, ir visa tai parašyta nepaprastu stiliumi, kad skaitytojui būtų lengviau suvokti jų prasmę. Norintieji įvaldyti prekybos meną turi pažinti šių rankraščių paslaptis ir paskui jas pritaikyti. Tada jie galės susikrauti tiek turto, kiek tik panorės.

Erazmas baimingai žvelgė į ritinius.

– Netgi tiek, kiek turi tu?

– Gerokai daugiau, jei tik panorės.

– Sakei, kad visi ritinėliai, išskyrus vieną, saugo po prekybos taisyklę. Tad kas gi yra tame viename?

– Tas yra pirmasis, kurį reikia perskaityti. Visi jie sunumeruoti, idant būtų perskaityti tam tikra tvarka. Pirmajame glūdi paslaptis,

kurią per visą istoriją žinojo tik keli išminčiai. Iš tiesų ji pamoko, kaip dera skaityti visus kitus.

– Regis, uždavinys ne kiekvienam įkandamas?

– Iš tikrųjų tai paprasta, jei tik žmogus pasiryžęs negailėti laiko nei dėmesio, kad kiekviena taisyklė virstų jo asmenybės dalimi, gyvenimo įpročiu.

Erazmas vėl pasilenkė prie skrynelės ir paėmė vieną rankraštį. Atsargiai gniauždamas rankoje, pasisuko į Hafidą.

– Atleisk man, šeimininke, bet kodėl gi tu neatskleidei šių tiesų iki šiolei, neperdavei jų tiems, kurie ilgai tau dirbo? Visad buvai nepaprastai geras, tad kodėl visi, kurie krovė tau turtus, negalėjo perskaityti šių išminties žodžių ir taip pat praturtėti? Na, bent jau būtų buvę geresni prekeiviai, jei būtų pažinę tas paslaptis. Kodėl slėpei jas nuo visų?

– Neturėjau pasirinkimo. Prieš daugelį metų, kai ši skrynelė buvo patikėta man, privalėjau prisiekti, kad rankraščių turiniu pasidalysiu tik su vienu žmogumi. Tada nesupratau to keisto prašymo prasmės. Vis dėlto man buvo liepta vadovautis tomis taisyklėmis iki dienos, kol rasis žmogus, kuriam ritinėlių pagalbos reikėsia labiau negu man, kai buvau jaunas. Ir dar buvo pasakyta, kad atpažinsiu tą žmogų pagal ženklą, net jeigu jis pats nežinos, ko ieško. Aš kantriai laukiau, o belaukdamas taikiau šias taisykles, kaip kad man buvo leista. Štai tokiu būdu tapau geriausiu pasaulio prekeiviu – man padėjo ritinėlių žinios. O pirmiau geriausiu prekeiviu buvo tasai, kuris paliko man šiuos ritinėlius. Gal dabar, Erazmai, pagaliau suprasi, kodėl tiek metų kai kurie mano poelgiai tau atrodydavo keisti ir nesuprantami, bet vis dėlto visada išeidavo į gera. Mano elgesį ir veiksmus diktavo ritinėliai. Taigi ne dėl mano išminties mes užsidirbome tiek daug auksinių talentų. Aš tebuvau instrumentas.